EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Pyydettynä asiantuntijalausuntona hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 99/2025 vp Valtion talousarvioesitys 2026 Suomen syyttäjäyhdistys ry (myöh. SSY) esittää seuraavaa:

- SSY edustaa yli 80 prosenttia Suomen syyttäjistä.

Yleistä:

Syyttäjälaitoksen resurssit suhteessa työmäärään ovat haastavat.

Syyttäjien määrä on huomattavasti pienempi kuin muualla vertailukelpoisissa länsimaissa, eikä asialle ole olemassa mitään rikosprosessuaalista perustetta. Syyttäjien lukumäärä/100 000 asukasta on edelleen huomattavasti alle Euroopan ja pohjoismaiden tason. Muualla se on noin 11 syyttäjää/ 100 000 asukasta ja meillä se on 7,9 syyttäjää/ 100 000 asukasta. Ruotsissa on syyttäjiä nyt noin 11/ 100 000 asukasta, vaikka työnkuva ja tehtävät vastaavat pitkälti Suomessa ja Ruotsissa toisiaan (https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file). Suomessa syyttäjä osallistuu rikosasioiden esitutkintaan merkittävällä panoksella esitutkintalaissa säädetyn esitutkintayhteistyön kautta ja Ruotsissa taas on olemassa järjestelmä, jossa on syyttäjätutkinnanjohtaja ja poliisin tutkinnanjohtaja. Työhön ja työn laatuun liittyviä perusteita siihen, että Suomessa syyttäjiä on huomattavasti vähemmän, ei ole olemassa.

Syyttäjien määrää on nostettava vähintään 550:een, mutta todellinen tarve olisi 600 syyttäjää. Syyttäjien määrän nostaminen 550 syyttäjään vaatisi noin 10 miljoonan euron pysyvän tasokorotuksen henkilöstömäärärahoihin. SSY pitää tärkeänä sitä, että talousarvioehdotuksessa tuotaisiin esiin syyttäjien määrä, ei Syyttäjälaitoksen koko henkilöstön määrä. Esimerkiksi poliisi tuo esille sen paljonko on poliiseja, ei koko henkilöstön määrää. Näin eivät kasvavat tai yllättävät ICT-kulut ”syö pois” määrärahoja henkilöstömäärästä.

Jo nyt rikosasioiden kesto on kohtuuton erityisesti rikosten uhrien näkökulmasta. Merkittävä osa prosessin kestosta aiheutuu syyteharkinta-ajasta ja siitä, ettei istuntoihin vain riitä syyttäjiä, vaikka tuomareilla olisikin aikaa. Asianosaisten näkökulmasta katsottuna ajat ovat aivan liian pitkiä odottaa ratkaisua. Lisäksi esitutkintayhteistyöhön käytettävien resurssien niukkuuden vuoksi myös esitutkinta usein pitkittyy syyttäjien työkiireiden vuoksi.

SSY kiinnittää huomiota siihen, että jo pitkän aikaa syyttäjälaitoksen (ml. muidenkin oikeudenhoidon toimijoiden) resurssit on hoidettu haitariperiaatteella (vähennetty-lisätty-vähennetty), mistä johtuen työn ja työkuorman hallinta on haastavaa. Silloin kuin resursseja lisätään, on käsiä enemmän tekemässä

syyteharkintaa ja juttuja vapautetaan tuomioistuimiin, mutta kun seuraavaksi resursseja taas vähennetään, ei ole riittävästi syyttäjiä hoitamassa juttuja tuomioistuimessa. Pitkällä tähtäimellä tämä ei ole kestävä tapa hoitaa resurssointia ja aiheuttaa ja on aiheuttanut osaltaan rästien syntymistä. Muutaman vuoden status quo ei riitä ison laivan suunnan kääntämiseen. Jälleen edessä on haitariliikkeitä, vuonna 2027 on tulossa merkittäviä leikkauksia määrärahaan.

Tasokorotus syyttäjälaitoksen määrärahoihin pitää tehdä vielä paremmin, vaikka suunta onkin nyt ollut hyvä, jotta syyttäjälaitos on voi palkata syyttäjät vakituisiin virkoihin. Se on välttämätöntä, jotta oikeudenkäynnit eivät enää pitkittyisi, kaikki asiat kyetään hoitamaan ja henkilöstö jaksaisi. SSY kiinnittää huomiota siihen, että nykyisellään on jo haasteita syyttäjien sekä veto- että pitovoimassa (samaa on havaittavissa muutenkin julkisella sektorilla).

Syyttäjälaitos on tehnyt kaikki toimintaa tehostavat muutokset eikä vähäisimpänä organisaatiouudistus, jossa syyttäjälaitoksesta tehtiin yksi virasto. Näin resursseja voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti koko maassa. Syyttäjälaitoksessa on myös esimerkiksi perustettu erikoissyyttäjäjärjestelmä vaativia ja aikaa vieviä juttuja varten, keskitetty talous- ja henkilöstöhallinto ja hyödynnetty uusia prosessisääntöjä, kuten videoyhteyksiä ajansäästämiseksi ja keskitetty nopeasti käsiteltävät asiat omaan yksikköönsä.

SSY tietää varsin hyvin, että julkisen talouden näkymät ovat haasteelliset, mutta toimivan ja turvallisen yhteiskunnan tärkein perusta on toimiva oikeudenhoito.

Määräaikaiset määrärahat eivät mahdollista toiminnan asianmukaista ja pitkäjänteistä suunnittelua sekä aiheuttavat henkilöstössä epävarmuutta, kun siitä, mitä suunnitellaan ja paljonko on henkilöstöä, ei ole tietoa kuin vajaaksi vuodeksi.

Tähän on kiinnitetty huomiota SSY:n aiempina vuosina antamissa lausunnoissa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025, 2023–2026 sekä 2024-2027.

Rikosasioiden toimiva hoitaminen takaa yhteiskuntarauhaa. Koko rikosasioita hoitavalla ketjulla pitää olla riittävät resurssit. Ketjuun kuuluvat esitutkintaviranomaiset, syyttäjät, tuomioistuimet sekä täytäntöönpano viranomaiset, kuten ulosottolaitos ja rikosseuraamuslaitos. Vaikka valtiontalouden tasapainottaminen vaatii pohdintaa, ei ole tarkoituksenmukaista eikä järkevää saattaa oikeudenhoitoa entistä pahempaan kriisiin. Se ei ole julkisen talouden kestävyydellekään järkevää, koska se vain aiheuttaa yhteiskunnalle enemmän kokonaiskuluja.

Syyttäjälaitoksen toimintaedellytykset keskeisenä ja hyvin merkittävänä viranomaisena rikosprosessiketjussa tulee turvata, jotta koko rikosprosessiketju takaisi kansalaisten oikeusturvan. Syyttäjä on viranomainen, joka osallistuu koko rikosprosessiin sen kaikissa vaiheissa. Muut toimijat vaihtuvat. Syyttäjien työ on yhteiskunnan ydintoimintaa, joka takaa oikeusvaltion toimimisen ja kansalaisten turvallisuuden.

Tällä hetkellä rikosprosessin toimijoiden resurssit eivät ole riittävät ja pienempiä rikoksia ei käytännössä enää kaikissa paikoissa kyetä asianmukaisesti tutkimaan, syyttämään ja tuomitsemaan. Syyttämisprosentit ovat viime vuosina laskeneet ja usein kyse on asioista, joissa rikos on tapahtunut ja tekijä on tiedossa. Vaikka menettely onkin kaikin tavoin laillista ja säännösten mukaista, ei se ole yhteiskunnallisesti välttämättä toivottavaa ja suuremmaksi osaksi syynä on puuttuvat henkilöstöresurssit.

Käytännössä asiat hoituvat edes siedettävästi siksi, että syyttäjät venyvät yhteiskunnan hyväksi ja tekevät työajattomina ylipitkää työpäivää.

Koko rikosprosessiketju voi vaarantua, jos osana rikosprosessiketjua ei syyttäjälaitoksen henkilöstöön ja varsinkin syyttäjiin käytettävästä määrärahasta pidetä huolta.

SSY kiinnittää huomiota talousarvioehdotuksessa olevaan kohtaan

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, jossa on merkitty,

	2024	*2025*	*2026*
Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla	*tyydyttävä*	*hyvä*	*hyvä*

SSY:n käsityksen mukaan korkealaatuiseen oikeusturvaan kuuluu joutuisa prosessi, jota ei tietyissä rikoslajeissa ole ollut koskaan saatavilla, ja viimeisimpien tutkimusten mukaan jopa perusmuotoissa pahoinpitelyrikoksissa sellaista ei enää ole. Tämä on erittäin huolestuttavaa.

Talousarvioehdotus 2026

Vuodelle 2026 Syyttäjälaitokselle ei ole vielä tulossa merkittäviä leikkauksia. Se on hyvä asia, vaikka osin se perustuu siirtomäärärahoihin, mutta ei korjaa sitä tilannetta, johon on viitattu edellä yleisessä osassa huolimatta aikaisemmin lisätystä perusrahoituksesta. Perusrahoituksen lisääminen ei ole ollut riittävää. Määrärahan lisäys menee suurilta uusien lainsäädäntömuutosten aiheuttamiin lisätöihin esim. lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltäminen sekä aikaisempien vuosien muutosten aiheuttamaan juttumäärin kasvun hoitamiseen kuten mm. seksuaalirikoslainsäädännön uudistamisen, lapsiin kohdistuvien rikosten nopeutettu käsittelyn (vastaajat ja asianomistajat) ja lähestymiskiellon tehostamisen aiheuttamaan lisätyöhön sekä RikosAipan käyttöönottoon.

Korj. yht. n. 26 000 (18 464 Sakari:n lukemat)+ Aipa n. 8000

26.9.2025 tilanneraportin mukaan syyttäjälaitoksessa oli vireillä juttuja 18 464, joista yli vuoden vanhoja (vireillä syyttäjällä) oli 1728 ja yli 9 kuukautta vanhoja 1750. Tilanne on siis varsin huolestuttava. Luvut eivät ole muuttuneet edellisestä vuodesta juurikaan (vrt. 2.9. 2024 1874 ja 1837), vaikka syyttäjälaitoksessa on aloittanut 1.4.2025 RYKKI (Ruuhkanpurkuyksikkö, joka keskittyy juurikin yli 9 vanhoihin juttuihin). Ottaen huomioon syyttäjälaitokseen sisään tulevat juttumäärät, huolimatta RYKI:n toiminnasta, rästiä ei saada hoidettua. Yhtälö ei toimi nykyiselläkään resurssilla.

RikosAipan suunniteltu käyttöönotto on kuluvan vuoden syyskuun lopussa 2025, jolloin RikosAipa tulee käyttöön myös syyttäjälaitoksen etelän ja lännen alueella. Valitettava tosiasia kyseiseen tietojärjestelmään sijoitetuista miljoonista huolimatta on, että ainakin alkuvaiheessa käyttöön otettava järjestelmä on keskeneräinen ja näin ollen hidastaa merkittävästi syyttäjien ratkaisutoimintaa. RikosAipa tulee ns. karvalakkiversiona verrattuna siihen mitä odotettiin ja mihin perustuen on jo säästetty useina aikaisempina vuosina. *Kuten SSY jo viime vuonna arvioi, RikosAipa tulee hidastamaan syyttäjän työtä. Sen on osoittanut tänä vuonna koeponnistetut pilotit. Valitettavasti tähän asti on ilmennyt, että tilanne on vielä silloin arvioitua paljon pahempi, ja että RikosAipa tulee hidastamaan syyttäjän paljon työtä enemmän kuin arvioitiin. SSY kiinnittää huomiota, että syyttäjälaitoksen – ja muidenkin rikosketjun toimijoiden henkilöstöresursseja – välillä vähennettiin tai niitä ainakaan niitä ei lisätty, koska ennakoitiin uusien ATK-järjestelmien helpottavan kaikkien työtä. Nyt odotettu uusi ATK-järjestelmä on otettu osin jo käyttöön, ja on ilmennyt, että sen takia henkilöstöresurssien tarve on päinvastoin kasvanut.*

Edelleen näiden tietojärjestelmien myötä tehtäviä mm. on siirtynyt/ siirtyy tuomioistuinlaitoksesta Syyttäjälaitokseen, mutta lisätöistä vain puolet on kompensoitu Syyttäjälaitokselle. Muun muassa kirjallisten todisteiden toimittamistapaan tuomioistuimeen lasketaan kuluvan syyttäjälaitoksessa 44 htv:tä enemmän kuin aikaisemmin. Järjestelmän keskeneräisyys on aiheuttanut myös turhaa työtä, kun on suunniteltu ja kehitetty koulutuksia, jotka ovat jouduttu perumaan. RikosAipan kehittämistyöt tulevat viemään runsaasti määrärahoja, kuten myös järjestelmän ylläpito. ICT määrärahat ovat suoraan pois

henkilöstön palkkaamiseen tarvittavista määrärahoista, joten ICT:hen pitääkin osoittaa oma erillinen määrärahansa.

Poliisilla on tutkinnassa avoinna myös paljon hyvin vaativia rikosasioita. Viime aikoina esillä ovat olleet ns. Vastaamo-tapaus (jossa on yli 30 000 asianomistajaa), pankkihuijaukset ja erilaiset ihmiskaupparikokset kuten marjanpoimijatapaukset) sekä laajat verkkovälitteiset lapsiin kohdistuvat seksuaalirikoskokonaisuudet. Törkeää huumausainerikollisuutta paljastetaan edelleen ja julkisuudessakin on ollut tietoja, miten massiivisia huumausainerikoskokonaisuuksia on ns. pimeissä tietoverkoissa paljastettu (Silkkitie, Anom) ja toisaalta, miten valtavia muita huumausainerikosjuttuja on oikeudenkäynneissä (Katiska I ja II, UB-oikeudenkäynti). Nämä kaikki sitovat runsaasti syyttäjiä yksittäisiin juttuihin pitkiksi ajoiksi. Lisäksi merkittävä kasvava rikoslaji on verkkovälitteiset seksuaalirikokset, joissa asianomistajien määrä voi olla sadoista aina tuhansiin. Jatkossa on pikemmin odotettavaa, että isojen, merkittäviä syyttäjäresursseja sitovien juttujen määrä kasvaa.

Rikosketjun toimijoiden resurssit on huomioitava kokonaisuutena. Esimerkkinä voi todeta, että laskennallisesti noin neljä rikostutkijaa vaatii yhden syyttäjän.

Ukrainaan kohdistuva hyökkäys sitoo edelleen syyttäjävoimavaroja ja tuottaa sekä tulee tuottamaan pakoterikosten lisäksi ampuma-aserikoksia. Tällä hetkellä se sitoo useamman syyttäjän työpanoksen. Toinen lisätyötä aiheuttava seikka ovat nuoriso- ja katujengit. Esimerkiksi Syyttäjälaitoksen Etelä-Suomen syyttäjäalueella on 17 syyttäjää hoitamassa kyseisiä asioita eikä sitä ole huomioitu Syyttäjälaitoksen toimintamenoissa mitenkään. Myös NATO tulee lisäämään syyttäjien työtä eikä sitä ole huomioitu talousarvioehdotuksessa mitenkään. Myös kansalaistottelemattomuus on tuonut ja tuo huomattavasti lisää työtä.

v. 2026 syyttäjälaitoksessa ei selvitä juttumääristä, joita ennuste ennakoi saapuvaksi, kun huomioidaan vanha rästi. RYKKI ei ratkaise ongelmaa, eli rästi ei vähene, pikemminkin kasvaa.

Jo nykyiselläkään resurssilla ei jää riittävästi aikaa esim. esitutkintayhteistyölle. Tämä aiheuttaa lisävaivaa, lisää ajan käyttöä ja lisäkustannuksia myöhemmin syyteharkinta- ja käräjäoikeusvaiheessa, koska syyttäjä ei ole ehtinyt perehtyä rikosasiaan lain tarkoittamalla tavalla. Liian usein syyttäjä ehtii paneutua rikosasiaan vasta, kun esitutkinta on valmis. Tämä voi aiheuttaa asianosaisille myös oikeusturvaongelmia, kun esitutkintayhteistyö ei ole toiminut, ja myös sitä kautta lisäkustannuksia.

29. syyskuuta 2025

SSY:n hallituksen puolesta

Pia Mäenpää
Suomen syyttäjäyhdistys ry:n
hallituksen puheenjohtaja

Sari Aho
Suomen syyttäjäyhdistys ry:n
hallituksen varapuheenjohtaja